

чий часопис. – 2006. – № 2. – С. 70-72.

10. Игошев К.Е. Типология личности преступника и мотивация преступного поведения: Учеб. пособие. – Горький, 1974.
11. Карпец И.И. Уголовное право и этика. – М., 1985.
12. Козлов А.П. Уголовно-правовые санкции (проблемы построения, классификации и измерения). – Красноярск, 1989.
13. Колоколов Н. Уголовное наказание. Проблемы социальной справедливости // Юр. газета. – 1998. – № 43. – С. 14-15.
14. Кримінальне право України: Загальна частина: Підруч. / Ю.В. Баулін, В.І. Борисов, Л.М. Кривоченко та ін.; За ред. проф. В.В. Сташиса, В.Я. Тація. – 3-є вид., перероб. і доп. – К., 2007.
15. Кузнецова Н.Ф. Преступление и преступность. – М., 1969.
16. Курс советского уголовного права. Часть общая. Т. 2 / Отв.редакторы: проф. Н.А. Беляев, проф. М.Д. Шаргородский. – Л., 1970.
17. Курс уголовного права: общая часть. Учение о наказании / Под ред. Н.Ф. Кузнецовой, И.М. Тяжковой. – М., 1999. – Т. 2.
18. Лейкина Н.С. Личность преступника и уголовная ответственность. – Л., 1968.
19. Махинчук В. М. Адекватність кримінального покарання як філософсько-правова проблем: Дис. ... канд. юрид. наук. – К., 2002.
20. Мельникова Ю.Б. Дифференциация ответственности и индивидуализация наказания. – Красноярск, 1989.
21. Полубинская С.В. Цели уголовного наказания. – М., 1990.
22. Таганцев Н.С. Русское уголовное право: Лекции. Часть общая: В 2 т. – М., 1994. – Т. 2.
23. Тарарухин С.А. Преступное поведение. Социальные и психологические черты. – М., 1974.
24. Философский энциклопедический словарь / Редкол.: С.С. Аверинцев, Э.А. Араб-Оглы, Л.Ф. Ильичёв и др. – 2-е изд. – М., 1989.
25. Фролова О.Г. Злочинність і система кримінальних покарань (соціальні, правові та криминологічні проблеми й шляхи їх вирішення за допомогою логіко-математичних методів): Навч. посіб. – К., 1997.
26. Хомич В.Г. Реалізація кримінальної політики в Україні // Науковий вісник національної академії внутрішніх справ України. – 1999. – № 1. – С. 64-70.
27. Шемшученко Ю.С., Титаренко Ю.Л. Уголовное наказание: Монограф. исследование / Авт. кол. – К.; Донецк, 1997.
28. Шинальський О. Мета покарання у контексті сучасної теорії кримінального права // Вісник прокуратури. – 2003. – № 8. – С. 44-49.
29. Фріс П.Л. Кримінально-правова політика української держави: теоретичні, історичні та правові проблеми: Монограф. – К., 2005.
30. Ягунов Д.В. Служба пробації: концепція, принципи діяльності, організаційна структура. – Одеса, 2008.
31. Яценко С.С. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України. – К., 2004.

Надійшла до редакції 01.02.2011

ПРОХОРЕНКО С.М., здобувач
(Національна академія внутрішніх справ)

УДК 343.915 : 343/976 + 351.761.3

НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАЦІВНИКІВ МІЛІЦІЇ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ АНТИНАРКОТИЧНИХ ПРОФІЛАКТИЧНИХ ЗАХОДІВ У ШКОЛАХ

Визначено проблеми, з якими стикаються працівники міліції під час проведення антинаркотичних профілактичних заходів у школах, та запропоновано шляхи їх вирішення.

Ключові слова: профілактика наркоманії, школа, працівник міліції, шкільний інспектор

Определяются проблемы, с которыми сталкиваются сотрудники милиции во время проведения антинаркотических профилактических мероприятий в школах, и предлагаются пути их решения.

Ключевые слова: профилактика наркомании, школа, сотрудник милиции, школьный инспектор

The problems that the police officers confront during antigruugs preventive measures in schools are determined and the ways of their solving are proposed.

Keywords: preventive measures of drug addiction, school, police officer, school inspector

Недопущення поширення наркоманії серед неповнолітніх в умовах становлення і розвитку демократичної правової держави в Україні – це один з основних напрямів внутрішньої політики країни, адже йдеться не тільки про пагубний вплив на здоров'я майбутнього покоління, а й на майбутні криміногенні процеси, що мають виняткове значення для подальшого розвитку суспільства.

Сьогодні в Україні спостерігається черговий сплеск наркоманії. Тільки протягом останніх п'яти років кількість наркозалежних зросла зі 119 тис. до 174 тис., а враховуючи латентність цього явища – на декілька десятків тисяч більше. У 2005 – 2009 рр. на обліки МВС України поставлено понад 12 тис. неповнолітніх, які допускають немедичне вживання наркотичних засобів. На сьогодні велику стурбованість викликає рівень наркотизації молодіжного середовища. Якщо за останні 5 років кількість зареєстрованих неповнолітніх споживачів наркотичних засобів знаходилась у межах 4,8 – 5,2 тис., то кількість молоді, що навчається, у порівнянні з 2005 р. збільшилась з 3,6 тис. до 6 тис. таких осіб. Таке стало можливим за рахунок збільшення наркоспоживачів з числа учнів ПТУ, коледжів та технікумів [1, с. 16-20].

Особливе занепокоєння викликає зниження віку, з якого молодь починає вживати наркотичні засоби, проникнення наркотиків до закладів освіти. Мають місце непоодинокі випадки виявлення фактів незаконного обігу наркотичних засобів безпосередньо у навчальних закладах та на прилеглих до них територіях, затримання неповнолітніх у стані наркотичного сп'яніння. Так, до кримінальної відповідальності за незаконні дії з наркотичними засобами протягом останніх п'яти років було притягнуто понад 6,2 тис. неповнолітніх, з яких 1,1 тис. – за збут [1, с. 29-30].

Важливу роль у профілактиці наркоманії у школах повинні відігравати працівники міліції, діяльність яких повинна бути спрямована на:

- виявлення та усунення чинників загальносоціального характеру, усунення причин і умов, що можуть безпосередньо призвести до вживання наркотичних засобів дітьми;
- запобігання наркоманії та незаконному обігу наркотичних засобів у школах;
- виявлення у шкільному середовищі осіб, які допускають немедичне вживання наркотичних засобів, та залучення психологів і лікарів та інших осіб для їх лікування і соціальної реабілітації;
- надання допомоги адміністрації школи з метою проведення загально-профілактичних заходів, спрямованих на профілактику наркоманії у школі;
- проведення індивідуальної профілактичної роботи з дітьми, у тому числі з тими, що вживають наркотики, з метою суспільно корисного спрямування їх поведінки;

Проте проведене дослідження засвідчує, що в організації та здійсненні такої діяльності з боку працівників міліції існують численні недоліки й упущення, які спричинені недостатнім рівнем їх професійної підготовки, недосконалістю правового регулювання діяльності працівників міліції під час запобігання наркоманії та злочинності у школах, відсутністю методичних розробок з даного напрямку тощо.

Метою статті є вироблення напрямів вдосконалення діяльності працівників міліції щодо запобігання наркоманії та незаконному обігу наркотиків у школах.

Аналіз вказаної проблеми дозволяє дійти висновку, що питанню запобігання незаконному обігу наркотиків серед учнів навчальних закладів було присвячено багато наукових досліджень. Серед них необхідно зазначити такі посібники, як «Формування навичок здорового способу життя у дітей та підлітків», «Первинна профілактика наркоманії серед підлітків», «Формування навичок здорового способу життя – зміст та мета навчально-виховного процесу в школі», методичні рекомендації «Профілактика ризикованої поведінки в учнівському і студентському середовищі» та довідник для соціальних працівників, вчителів, шкільних психологів, батьків «Профілактика наркоманії у дитячому, підлітковому та молодіжному середовищі» та інші напрацювання [2-9], в яких визначаються напрями діяльності психологів, працівників соціальних служб та педагогів у проведенні різноманітних тренінгів, рольових ігор, спрямованих на формування здорового способу життя та вміння сказати «Ні!» наркотику.

У той же час, незважаючи на значну кількість публікацій з питань запобігання наркоманії у школах, де суб'єктом є педагог, психолог, медичний працівник тощо, практично відсутні дослідження щодо участі працівників міліції у цьому процесі. Наявні публікації присвячені лише загальним питанням виявлення працівниками міліції наркозалежних осіб в учнівському середовищі та запобігання незаконному обігу наркотиків у школах [10-12].

Таким чином, питання участі працівників міліції у здійсненні антинаркотичних заходів практично не було об'єктом дослідження; як наслідок, на сьогодні відсутні науково-методичні видання, де були б

чітко прописані права, обов'язки, функції та завдання працівника міліції в антинаркотичному русі у школі, а також обсяг інформації для дітей різних вікових категорій. У результаті працівники різних служб (кримінальної міліції у справах дітей, боротьби з незаконним обігом наркотиків, дільничних інспекторів міліції) не мають методичного та методологічного обґрунтування роботи з учнями, що завдає серйозної шкоди взаємодії працівників міліції з підростаючим поколінням.

У зв'язку з викладеним пропонуються такі заходи з вдосконалення діяльності працівників міліції у запобіганні наркоманії та незаконному обігу наркотиків у школах.

Необхідно зазначити, що для проведення лекцій та виступів з питань профілактики наркоманії серед дітей повинні підбиратись особи з числа більш досвідчених працівників міліції, які повинні бути одночасно психологами, педагогами та юристами.

Саме тому пропонується запровадження інституту шкільного інспектора. Шкільний інспектор є структурною одиницею підрозділу кримінальної міліції у справах дітей міськрайорганів ГУМВС–УМВС України. Наказом керівника міськрайоргану кожен з таких співробітників закріплюється за конкретним освітнім закладом. Розміри і межі території, де вони проводять профілактичну роботу, визначені розмірами і межами освітнього закладу та його мікрорайону. До основних завдань шкільного інспектора, поряд з профілактикою правопорушень серед учнівської молоді, повинні бути віднесені й проведення антинаркотичної профілактичної роботи у навчальному закладі, у т.ч. шляхом здійснення лекцій та бесід.

Саме таким шкільним інспекторам необхідно пройти спеціалізовані курси підвищення кваліфікації, на яких вони повинні оволодіти методикою та тактикою проведення антинаркотичних заходів у школах, при цьому основна мета таких курсів – навчити працівника міліції спілкуванню з учнівською аудиторією, знати її особливості, володіти засобами вербального та невербального впливу в такому спілкуванні залежно від категорій дітей, їх віку тощо.

Не менш важливим є розроблення спеціалізованих лекцій та методики їх проведення, з якими повинен виступати працівник міліції перед учнівською аудиторією. Адже від того, про що та на які теми повинен говорити з учнями працівник міліції, залежить успіх подальшої профілактичної роботи. На нашу думку, при проведенні лекцій та бесід слід виходити з того, що у навчальних закладах лекційна пропаганда з питань профілактики наркоманії серед учнів повинна мати основну мету – не допустити немедичного вживання наркотичних засобів.

Цілями проведення бесід працівника міліції у навчальних закладах повинні бути:

- зміна ціннісного орієнтиру дітей, формування особистої відповідальності за свою поведінку;
- недопущення схиляння дітей до вживання наркотиків з допомогою пропаганди здорового способу життя, формування антинаркотичних установок та профілактичної роботи, яка повинна здійснюватись одночасно з працівниками освітянського закладу.

Також важливим є активне роз'яснення дітям про згубність вживання наркотиків, важкі наслідки, до яких веде наркоманія. Послідовна та обережна профілактика не повинна викликати у них нездорову цікавість до вказаних речовин.

Слід пам'ятати, що неправильно підготовлена та проведена лекція чи бесіда може призвести до негативних наслідків: викликати цікавість до наркотиків у осіб, які б ніколи й не думали про це. Необхідно уникати «технологічних описів» виготовлення наркотиків, не наводити назв медичних наркотичних препаратів, а також не зосереджуватись на їхній дії на організм людини. При цьому лекцію або бесіду можна побудувати за таким планом:

1. Наркоманія – соціальна недуга.
2. Медична характеристика наркоманії.
3. Соціальні та інші наслідки наркоманії.
4. Кримінальне та адміністративне законодавство про відповідальність за незаконний обіг наркотиків.
5. Взаємозв'язок наркоманії та злочинності. Цивільне, адміністративне, кримінальне законодавство про відповідальність за вчинення різноманітних правопорушень.

Необхідно акцентувати увагу на тому, що наркоманія – явище, характерне не для певних замкнутих груп людей, члени яких повністю деградували в соціально-етичному відношенні, а для різних соціальних груп, у тому числі і дітей. Одна наркозалежна особа, якщо вона не ізольована від суспільства, здатна залучити до вживання наркотиків 10–15 інших осіб.

Серед причин, що спонукають до першого вживання наркотиків, є бажання наслідувати когось із старших або особу, яка користується авторитетом серед однолітків. При цьому молоді люди дуже мало знають про страшні наслідки наркоманії, її медичні та соціальні аспекти. Відсоток осіб, які виликувались від наркозалежності, дуже малий. Лікування від цієї недуги

може тривати не один рік. Крім того, наркоманія тісно пов'язана зі злочинністю – адже кожен день необхідно дець брати кошти на чергову дозу, і, як правило, це здійснюється шляхом вчинення грабежів, крадіжок, розбоїв і навіть вбивств.

Кожна людина повинна чітко уявляти собі ті наслідки, які може мати лише одна викурена сигарета з наркотиком, лише один укол, зроблений з цікавості і прагнення до сильних відчуттів.

Також слід акцентувати увагу на правових наслідках наркоманії: значна кількість наркозалежних осіб притягується до кримінальної відповідальності. Про правову необізнаність учнів засвідчує той факт, що за результатами проведеного опитування 150 учнів середніх шкіл м. Кам'янця-Подільського на запитання: "Які з перерахованих нижче діянь ти вважаєш злочинами, а які – просто проступками?" дали такі відповіді: 8 % респондентів не вважають за злочин крадіжку, 22 % – бійку, 40 % – вживання наркотиків, 33 % – повідомлення про те, що школа замінована, 12 % вважають вимагання грошей під загрозою побиття тільки проступком, а не злочином [13, с. 34-35].

Треба пояснювати дітям, що наявність судимості може стати перепорою не тільки до роботи у правоохоронних та судових органах, а й органах виконавчої та законодавчої влади, у зайнятті бізнесом. Будь-яка з комерційних установ буде намагатись звільнитись від особи, яка раніше вже вчиняла злочин.

Враховуючи викладене, вважаємо за доцільне поєднувати антинаркотичні профілактичні лекції з одночасним роз'ясненням положень цивільного, адміністративного, кримінального законодавства, у першу чергу в частині віку, з якого настає така відповідальність. Не менш важливим є роз'яснення дітям того, які заходи примусу до них можуть бути застосовані не тільки з 14 або 16 років, а й з 11.

Підбиваючи підсумки участі працівників міліції у проведенні антинаркотичних заходів у школах, слід зауважити, що на сьогодні відсутнє методичне забезпечення проведення працівниками міліції антинаркотичних профілактичних заходів у школах, як наслідок – відсутня належна фахова підготовки працівників міліції, які беруть участь у таких заходах. Виходячи з викладеного, вважаємо, що напрямками вдосконалення цієї діяльності є: запровадження в підрозділах кримінальної міліції у справах дітей органів внутрішніх справ посад шкільного інспектора з подальшим їх навчанням відповідним методикам проведення антинаркотичних профілактичних занять в учнівському середовищі.

Список використаної літератури:

1. Стрільців О.М., Крижна В.В., Карпенко Є.М. та ін. Незаконний обіг наркотиків в Україні: стан та тенденції: Аналітичний огляд за 2005–2009 роки. – К., 2010.
2. Профілактика ризикованої поведінки в учнівському і студентському середовищі: Метод. реком. / За ред. В.Г. Панка. – К., 2004.
3. Лазоренко Б.П., Барішполець О.Т., Максимова Н.Ю. та ін. Профілактика наркоманії у дитячому, підлітковому та молодіжному середовищі: Довідник для соціальних працівників, вчителів, шкільних психологів, батьків / За ред. Б.П. Лозоренка. – К., 2005.
4. Федорченко Т.Є. Кроки до здоров'я (Профілактика вживання неповнолітніми наркотичних речовин): Навч.-метод. посіб. – 2003.
5. Богданова А.С. Формування навичок здорового способу життя – зміст та мета навчально-виховного процесу в школі: Посіб. – Луганськ, 2006.
6. Безпалько В.В. Визначення медико-соціальних чинників формування наркоманії серед учнівської молоді та обґрунтування її первинної профілактики на прикладі Західного регіону України: Автореф. дис. ... канд. мед. наук. – К., 2002.
7. Соціальна педагогіка: Підруч. / За ред. проф. А.Й. Капської. – К., 2006.
8. Терніченко А.С. Первинна профілактика наркоманії серед підлітків // Науково-методичні засади діяльності психологічної школи: Навч.-метод. посіб.: У 2 т. / За заг. ред. В.Г. Панка, І.І. Цушка. – К., 2005. – Т. 2.
9. Вінда О.В., Коструб О.П., Сомова І.Г. та ін. Формування навичок здорового способу життя у дітей та підлітків: за проектом «Діалог»: Навч.-метод. посіб. – 3-є вид., перероб. і доп. – К., 2004.
10. Хруппа М.С., Павленко Р.М., Семенюк В.А. Діяльність дільничних інспекторів міліції по запобіганню наркоманії: Наук.-практ. нарис. – К., 2001.
11. Легецький М.П. Адміністративно-правові заходи протидії правопорушенням, вчиненим неповнолітніми, у сфері незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук. – К., 2004.
12. Никифорчук Д.Й., Панок В.Г., Стрільців О.М. Антинаркотична профілактична робота в навчальних закладах: Метод. реком. – 2004.
13. Семенишин М.О. Запобігання міліцією корисливо-насильницьким злочинам неповнолітніх за участю громадськості: Дис. ... канд. юрид. наук. – К., 2010.

Надійшла до редакції 11.02.2011

